

Миладин Шеварлић

Из Нишког дневника (4)

Ниш, 2. јануар 1994.

Са бокалом кафе, прешао сам пусти позориштем до простране, светле канцеларије, намештене по мом укусу. Пристојни бидермајер, уместо претенциозног псеудоампира. Пошто се трка с временом ионако не може добити, покушавам да будем спокојан. У Београд одлазим ретко и на кратко. Склопио сам свој систем живота у Нишу. Привремено претварам у трајно, што и није тако тешко, будући да је и једно и друго увелико релативно.

Нову годину сам дочекао у позоришту, у своме микрокосмосу, из којег ретко излазим. Углавном, да бих прошетао лепо уређеним кејом поред Нишаве, да бих понекад отишао до Председништва града, или у неки од оближњих ресторана. Било је пуно музике, печења и гостију – али, Душица и ја смо се, ипак, или баш зато, рано повукли.

Питање повратка у Београд остаје отворено. Лично бих волео да ова угодна нишка привременост потраје још извесно време.

Београд, 15. јануар 1994.

Јутро тмурно, кишовито. Украдено време за кратку белешку. Некада сам у ово време писао.

Синоћ, код Драгана Јерковића, у његовом пространом кабинету директора Телевизије Београд.

Љубазни, еластични, предузимљиви мешетар угодно се тамо сместио. За разлику од неких других мојих познатика, остао је какав је увек био. Незлобиви, жовијални мешетар увек је позитивнија појава од властољубивог, принципијелног мрачњака. Поготово, принципијелног. Јерковић – дакле – дебео и распојасан, мада у оделу и с краватом, прича, телефонира, вади на сто немачке марке, фотографије некаквих глумица, визит-карте, проспекте... Много радим и добро ми иде, каже; шта ћеш у позоришту, наћи ћемо нешто боље. Помиње послове, говори о великим сумамма новца. Не, кажем, хоћу да будем управник позоришта.

Узео, из позоришног музеја, шест драмских текстова, што су их остала два члана жирија конкурса за награду *Бранислав Нушић* (Вељко Радовић и

Ђаја) одабрали за ужи избор. Ја сам одабрао смо један од петнаестак који су мени допали у део. Већина тих драма бави се опсесивним темама садашњег тренутка: рат, слом система, распад Југославије, општа беда и расуло система вредности. Углавном, веома површно и декларативно, препуно општих места. Реч је, просто, о емоционалном и менталном рефлексу, који са тзв. уметношћу нема много везе. Логично да сам, после, са олакшањем читао *Лагум* Светлане Велмар Јанковић.

Пред подне код оца. Нагло смршао, али живахан. Сетим се Рашка Димитријевића, под руком као птичица. Затим, у Београдском драмском. Вељко Радовић и његова набујала реторика. Чitam о привредном животу у византијском царству, каже: Селенића и Павића читају само жене. Увече дошао Славенко. Пун хвале за *Змаја од Србије*. Излаже концепцију. Лако је вама, уметницима, кажем; ја мислим само о новцу.

Београд, 17. јануар 1994.

Ведро. Кроз тамно грање, велико југозападно небо, благо осветљено. Врло мало бледих облака.

Светлоружичасто, бело, голубије сиво, разне нијансе плавог и мало тамнољубичстог. Тренуци који промичу, емоције као дискретни таласи на песку, долазе па узмичу, утапајући се у безлични, свеопшти ритам.

Седим у кући, слушам музику, читам. Чекам кола која ће ме одвести пут Ниша.

Ниш, 22. јануар 1994.

Углавном лепи дани, понекад веома светли. Душом промиче (такозва-

ном душом) осећање неодређене чезнутљивости, или некакве уопштене ганутости, па и то прође, изгуби се у уједначеном току дана. Активистичка страст се мало стишала. У овом времену и овој средини, мало је објективних подстицаја за такво што. Борим се да позориште одржим у животу, пратим своје унутарње осцилације и трудим се да их одржим под контролом. Веља Митровић режира Фејдоа.

Описао бих, када то не бих сматрао бесмисленим, састанак с руководиоцима Града. Описао бих човека са великим златним сатом и дебелом златном наруквицом, са два златна прстена, у жућкастом, пастелном оделу, са шареном, цветном краватом, који личи на шефа нишлијских „дилера“, што можда и јесте. Описао бих маленог, ћелавог човека, који личи на оштрозубог, пливајућег миша или пацова. Описао бих човека импозантног и углађеног, са ореолом бљештаве сујете, са чијих се усана сливају слапови велелепне реторике. Описао бих старокмунистичког кадровика, уморног већ од играња улоге лажног културтрегера, који чезне да се све ово већ једном заврши па да оде кући и извади своје чварке из шпајза, да их поспе „чуканом“ паприком, те да се затим препусти сну помало збуњеног праведника и да сања време када је све било јасно, одређено и плаћено. Затим, младог партијског оперативца, застрашујуће стерилног мутанта, који избацује из себе компјутерски прецизне глупости, као из каквог немушто-демагошког реферата...

Када сам им рекао да од њих не тражим новаца, сем за плате и за елементарне материјалне издатке, и да ћу

сам обезбедити средства за финансирање програма, њима је толико очигледно лакнуло, да сам се једва уздржао од смеха. Почели су да ме неумерено хвале и да ми упућују речи „подршке“. Један од њих ми је, између похвала, упутио и речи „другарске критике“: Кад год те гледам на телевизији, ја само чекам кад ћеш да нападнеш градско руководство, и никад се у очекивању не преварим...

Пријатно преподне са Нешом „Галијом“, у разговору о његовом новом албуму, тајнама електронске акустике, *Змају од Србије*, самурајском мачу, што га кују четири генерације мајстора ковача...

Ниш, 26. јануар 1994.

Сивкасто, свеже нишко јутро. Пробудио се изузетно рано, скувао кафу и прешао у канцеларију, своју овдашњу радну собу, није било још ни пола седам. Пуштао, са траке, Влатка Стефановског. Још у постељи, размишљао о породичној драми, са представницама трију генерација: деда, баштиник мртвих комунистичких идеала, за које је везан као за леш што се распада; син, интелектуалац, пацифист, космополит; унук, националист.

Можда идеалист, а можда и ратни профитер...

(...) Разум Запада, душа Оријента.

Ниш, 12. фебруар 1994.

Суботње преподне, сунчано, са нешто мало облака, прилично топло, као што је и ред да на југу буде. Довршавам чашу сока од поморанџе и спремам се да пређем на „управничку вотку“, која се већ налази на путу ка

мојој канцеларији. Слушам касету са музиком Горана Бреговића и Влатка Стефановског. Прија ми тај добро урађени спој Истока и Запада. Обе сфере су нам блиске, а од обе смо, ипак, дистанцирани. Мислим о позицији Лоренса Дарела у Александрији, о дражи коју енглески центлмен осећа током романтичног боравка у колонијама. Изванредно згодан спој рационалног и ирационалног, позиција која омогућава универзални доживљај и доноси отуђеност, у исто време.

Налазимо се пред премијером првог пројекта за '94. годину, Фејдовоог водвиља *Ђуран*. То је лаки, еротизовани увод у репертоар, за који не знам да ли ћу га до краја остварити, или ћу бити позван у Београд, на нову дужност. Око тога се у престоници плету разне кадровско-чаршијске комбинације и муља наша уобичајена друштвена цибра. У сваком случају, следећи пројекат биће моја драма *Змај од Србије*, иронична прича о стварању косовског мита, или о нашој, хроничној, неспособности да се историјском изазову да рационалан и ефикасан одговор, што нас води у „небеску Србију“ митоманије и манипулације.

Доводим редитеља, сценографа, костимографа и једног глумца из Београда, покушавам да, уз помоћ тзв. спонзора, склопим прилично замашну финансијску конструкцију, те да, додајући улози управника улогу драмског писца, приуштим себи једно мало, комплементарно задовољство.

То „универзално задовољство“, та утопијска фиксидеја о потпуности, много би боље – помислим – функционисала у каквим вајмарским координатама, али се убрзо сетим да је дра-

ги Гете изгубио место управника због псетањета хировите кнежеве љубавнице, примадоне вајмарског позоришта. Ја се још држим.

Ниш, 13. фебруар 1994.

(Из писма Шуџовићу)

Касно преподне, дошао из кратке шетње до Нишаве. Брише оштар ветар и сувим снегом засипа град.

Пријатан, свеж и бритак ваздух, као газирано пиће са ледом. Сетим се поглавља „Снег“ из *Чаробног брега* и Ханса Касторпа како са пљоскицом коњака у џепу од прслука, заклоњен од снега, испод стрехе алпске колибе, сања свој утопијско-дијалектички сан.

Доле је почела генерална проба. Слушам Берлиоза, са осредњим осећањем пријатности, мада је свака пристојна ствар добродошли контрапункт свакодневном окружењу. Узео сам да читам (у позоришту се налази и Батина књижара) *Ойворено друштво и његови непријатељи* Карла Попера, британског филозофа аустријског порекла, критичку анализу тоталитарних друштава, на моделима Платонове *Државе* и Марксовог друштвеног концепта, али за сада не успевам много да одмакнем. Трудим се да живим без сувишних тензија, са извесном мером уравнотеженог хедонизма, а и питам се колико је у нашим годинама прилично „вејати овејану суштину“ (што рек’о Винавер са Раблеом). Дошли смо, чини се, до једноставне мудрости, или до зида.

Ниш, 24. фебруар 1994.

Премијера Фејдоа је одлично прошла; позвани смо у Јагодину, на „Дане комедије“, итд.

Београд, 1. мај 1994.

Ускрс. Сунчано, свеже јутро. Набујала шума. Допутовао синоћ, изнајмљеним колима, да будем за празник с децом.

Активизам отвара провалије у духовном времену. Борба за освајање живота троши акумулиране унутарње садржаје. „Ко погоди оно што циља...“, итд.

У марту радили *Змаја од Србије*. Славенко, Енвер Петровци као деспот Стефан Лазаревић и одабрани нишки глумци, на челу са Живком Вукојевићем. Посао урађен за месец дана интензивног напора. Урађен веома добро. Када, после усмерених и дуготрајних напора, човек постигне циљеве – остаје, додуше, осећање испуњења, свест о победи, али ту је одмах и дијалектика победе, нека врста презира, засићености, резигнације. Шта са освојеним градом? Итд...

Са децом, у Саборној цркви. Пропшетали, затим до оца. Вратили се и ручали заједно. Увече, прекуцавао одговоре за Лазића, за књигу „разговора са драмским писцима“. Одлучио да одбијем место помоћника управника и уметничког директора Београдског драмског позоришта.